

3ο Εργαστήριο Οικονομικής Ανάλυσης του Δικαίου Για Νέους Ερευνητές

Πανεπιστήμιο Αθηνών
22 Μαρτίου 2012

Περιλήψεις Εισηγήσεων (με τη σειρά παρουσίασης)

Γιώργος Ξυράφας

Υποψήφιος Διδάκτωρ, Τμήμα Οικονομικών Επιστημών, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

«Η Έννοια της Βούλησης και ο Θεσμικός Ρόλος του Εμπορίου: Η Περίπτωση του "Of Commerce" του David Hume»

Στα μέσα του 18^{ου} αιώνα, την εποχή του λυκαυγούς της οικονομικής επιστήμης, ο David Hume αποτελεί παράδειγμα σύνδεσης ανάμεσα στον φιλοσοφικό και στον οικονομικό στοχασμό διαμορφώνοντας το πλαίσιο μίας διαλεκτικής με πολύ πιο διευρυμένα όρια από αυτά που θα καθιερωθούν μεταγενέστερα με τη σταδιακή απεμπόληση ακόμα και του πολιτικού χαρακτήρα της οικονομικής. Στο επίκεντρο αυτής της διαλεκτικής υπεισέρχονται έννοιες όπως η εξέταση της βούλησης. Η βούληση αποτελεί έννοια που διαδραμάτισε σημαίνοντα ρόλο στη διαμόρφωση της φιλοσοφικής σκέψης σε όλο το διηνεκές του 18ου και 19ου αιώνα μέσα από την πολυπρισματική της ανάγνωση από στοχαστές όπως ο Καντ (βούληση-πρακτικός λόγος), ο Σοπενάουερ (βούληση για ζωή) και ο Νίτσε (βούληση για δύναμη). Κατά τη στιγμή λοιπόν που ο ρόλος της στη διαμόρφωση φιλοσοφικών ρευμάτων είναι σχετικά εύκολα ανιχνεύσιμος, δεν μπορεί να ισχυριστεί κανείς με την ίδια ευκολία το ίδιο για την επίδραση της στην εξέταση των οικονομικών ζητημάτων από την διάνοηση της εποχής. Σκοπός αυτού του άρθρου είναι η ανίχνευση της ακριβούς φύσης της σχέσης που διαμορφώνεται ανάμεσα στη βούληση και τους θεσμούς του εμπορίου στον πρώιμο οικονομικό στοχασμό του 18ου αιώνα με επίκεντρο ένα από τα δοκίμια του Σκώτου εμπειριστή φιλόσοφου, του "Of Commerce" έτσι όπως αυτό εκδίδεται στο *Political Discourses* του 1752. Το υπό εξέταση δοκίμιο μπορεί να θεωρηθεί αντιπροσωπευτικό της διάδρασης που αναπτύσσεται ανάμεσα σε φιλοσοφία, οικονομία και πολιτική τον 18^ο αιώνα με απότοκο θεμελιώδεις σχέσεις διαμόρφωσης προβληματικών ακόμα και της σύγχρονης οικονομικής επιστήμης.

Γιούλη Φωκά-Καβαλιεράκη

Υποψήφια Διδάκτωρ, Τμήμα ΜΙΘΕ, Πανεπιστήμιο Αθηνών

«Η Συναίνεση ως Ορθολογική Επιλογή»

Η συναίνεση (*consent*) αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση και αναπόσπαστο στοιχείο της ελεύθερης αγοράς, όπου διαρκώς συντελούνται συναλλαγές και συμβάσεις μεταξύ ορθολογικών ατόμων. Η τέλεση οικονομικών συναλλαγών με τη συναίνεση των μερών αυξάνει τον πλούτο των συναλλασσόμενων και κατ' επέκταση του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου ενώ αποτελεί το ασφαλέστερο κριτήριο οικονομικής αποτελεσματικότητας (Marshall/Posner). Όμως, για να εξασφαλίσουμε την εγκυρότητα της συναίνεσης θα πρέπει να τεκμηριώσουμε δύο παράγοντες που τη συνιστούν εξ' ορισμού: (α) ότι τα άτομα που συναινούν είναι ορθολογικά, δηλαδή, έχουν υποκειμενικές προτιμήσεις τις οποίες προσπαθούν να ικανοποιήσουν, δεδομένων των περιορισμών και των διαθέσιμων επιλογών τους, και, (β) ότι η επιλογή τους αυτή είναι ελεύθερη από καταναγκασμούς. Και οι δυο αυτές προτάσεις αποτελούν κεντρικά αντικείμενα έντονης αντιπαράθεσης στις κοινωνικές επιστήμες, όπως στα οικονομικά αλλά επίσης στη φιλοσοφία και το δίκαιο. Στην παρούσα εργασία θα προσπα-

θήσουμε να δείξουμε ότι τα άτομα είναι πράγματι ορθολογικά και ότι η συντριπτική πλειοψηφία των επιλογών που κάνουν καθημερινά σε μια ελεύθερη αγορά δεν υπόκειται σε σοβαρά είδη καταναγκασμών. Για το σκοπό αυτό προτείνουμε ένα κριτήριο διάκρισης ανάμεσα σε επιλογές υπό συνθήκες πραγματικού καταναγκασμού (*coercion*) και “σκληρές επιλογές” (*hard choices*) που όμως επιθυμούμε να έχουμε. Στα συμπεράσματα αυτά καταλήγουμε μέσω της μελέτης και της χρήσης οικονομικών εργαλείων, αλλά και τη σύγκλιση ευρημάτων από άλλες επιστήμες που ασχολούνται επίσης με την ανθρώπινη επιλογή όπως η ψυχολογία και τα νευροοικονομικά.

Ιωάννης Κατσελίδης

Διδάκτωρ, Τμήμα Οικονομικής Επιστήμης, Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών

«Θεσμοί και Αγορά Εργασίας: Η Συμβολή της Πρώτης Γενιάς των Θεσμικών Οικονομολόγων»

Από την απαρχή της εμφάνισης μίας σχετικά οργανωμένης αγοράς εργασίας, έγινε αντιληπτό ότι αυτή η αγορά διαφέρει από τις υπόλοιπες εξαιτίας της ιδιάζουσας φύσης της εργασίας ως «προϊόντος». Σε αντίθεση με τα υπόλοιπα «προϊόντα», η εργασία έχει ψυχή. Άρα, για να ερμηνεύσει κάποιος σωστά τη λειτουργία της αγοράς εργασίας θα έπρεπε να λάβει υπόψη του και άλλους παράγοντες και μηχανισμούς, πέρα από τον καθαρά αγοραίο μηχανισμό. Τέτοιοι παράγοντες είναι οι κοινωνικές νόρμες που επηρεάζουν – εκτός των άλλων – τα επίπεδα των μισθών και τη συμπεριφορά των εργαζομένων, ψυχολογικοί παράγοντες που επιδρούν στην προσπάθεια και στα κίνητρα των εργατών, καθώς επίσης εργασιακοί θεσμοί όπως π.χ. τα επιδόματα ανεργίας ή τα συνδικάτα. Η αναγνώριση της ύπαρξης όλων αυτών των παραγόντων είναι η βασική αιτία που για πολλές δεκαετίες δεν είχε επικρατήσει στην οικονομική ανάλυση της αγοράς εργασίας η νεοκλασική παράδοση, αλλά η λεγόμενη Θεσμική Οικονομική. Η παρούσα εργασία επιδιώκει να εξετάσει τη σχέση και την αλληλεπίδραση των θεσμών και της αγοράς εργασίας υπό το πρίσμα των ιδεών της πρώτης γενιάς των θεσμικών οικονομολόγων. Οι τελευταίοι αντιλαμβάνονταν την οικονομία ως ένα πλέγμα θεσμών και υποστήριζαν ότι, εκτός από το μηχανισμό των τιμών, σημαίνοντα ρόλο στη λειτουργία της οικονομίας είχαν θεσμικοί και μη αγοραίοι παράγοντες όπως π.χ. τα ιδιοκτησιακά δικαιώματα, οι επαγγελματικές και εμπορικές ενώσεις, η παράδοση, τα έθιμα κ.λπ. Εξέφρασαν επίσης την πεποίθηση ότι οι αγορές λειτουργούν κατά κανόνα κάτω από το καθεστώς του ατελούς ανταγωνισμού, και η οικονομική έννοια της ευημερίας, εκτός από το κριτήριο της αποτελεσματικότητας και της ικανοποίησης των καταναλωτικών επιθυμιών, θα πρέπει να περιλαμβάνει και θέματα που αφορούν π.χ. την ανθρώπινη «αυτοανάπτυξη», τη δικαιοσύνη και την ευημερία των ανθρώπων ως εργαζομένων. Επιπρόσθετα, οι θεσμικοί οικονομολόγοι της πρώτης γενιάς ισχυρίζονταν ότι η αγορά εργασίας αποτελεί η ίδια έναν από τους σημαντικότερους θεσμούς που επηρεάζουν και οργανώνουν τη σχέση εργασίας. Αυτή τη σχέση εργαζομένου-εργοδότη και τη συνεπακόλουθη σύμβαση εργασίας δεν τη θεωρούσαν ως ένα είδος αγοραίας και μόνο συναλλαγής, αλλά υποστήριζαν ότι διαμορφώνεται μέσα από την αλληλεπίδραση νομικών, οικονομικών, κοινωνικών και πολιτικών παραγόντων. Γι’ αυτόν το λόγο, εξέφρασαν την πεποίθηση ότι για τη μελέτη των εργασιακών ζητημάτων απαιτείται η υιοθέτηση μιας διεπιστημονικής προσέγγισης. Επιπλέον, αναγνώριζαν ότι η εργασία, ακόμη και ως εμπόρευμα, εμφανίζει δύο τουλάχιστον σημαντικές ιδιαιτερότητες: (α) στο πλαίσιο μιας ελεύθερης αγοράς εργασίας, το εμπορεύσιμο αγαθό της εργασίας πουλιέται για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, διαφυλάσσοντας έτσι την προσωπική ελευθερία του εργαζομένου και (β) είναι εμπόρευμα που δεν μπορεί να διαχωριστεί από τον κάτοχό του. Συνεπώς, οι θεσμικοί οικονομολόγοι υποστήριζαν ότι ο εργαζόμενος δεν είναι απλά ένας παραγωγικός συντελεστής ή ένα εργαλείο της παραγωγικής διαδικασίας. Αντίθετα, οι περισσότεροι τόνιζαν την ανθρώπινη και κοινωνική διάσταση της εργασίας, αντιμετωπίζοντας τον εργαζόμενο ως πολίτη και κοινωνικό ον που έχει οικογένεια, προσωπική ζωή κ.λπ. Τέλος, θεωρούσαν ότι η αντίληψη της εργασίας ως εμπορεύσιμου αγαθού και οικονομικού συμπληρώματος στους υπόλοιπους παραγωγικούς συντελεστές δεν επέτρεπε σε πολιτεία και κοινωνία να προωθήσουν πολιτικές και θεσμούς που θα είχαν στόχο την ευημερία των εργαζομένων, ένα καλύτερο εκπαιδευτικό σύστημα, την προστασία της υγείας, τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης της εργατικής τάξης κ.λπ.

Κατερίνα Γριμάνη

Υποψήφια Διδάκτωρ, Τμήμα ΜΙΘΕ, Πανεπιστήμιο Αθηνών

«Αγορά Εργασίας, Υγεία και Ασφάλεια: Μία Εμπειρική Μελέτη για τη Σχέση μεταξύ Εργασιακής Ικανοποίησης και Απουσιών από την Εργασία λόγω Τραυματισμού»

Στην παρούσα μελέτη, με τη χρήση οικονομετρικών εργαλείων, διερευνάται η σχέση μεταξύ απουσιών, ικανοποίησης από την εργασία, οικονομικών και δημογραφικών χαρακτηριστικών. Οι υπάρχουσες μελέτες που αφορούν τη σχέση μεταξύ απουσιών από την εργασία και εργασιακής ικανοποίησης φαίνεται να είναι αντιφατικές. Το θέμα των απουσιών από την εργασία λόγω εργατικού ατυχήματος ή επαγγελματικής ασθένειας αποτελεί ενδιαφέρον αντικείμενο όχι μόνο επειδή αντιπροσωπεύει τις χαμένες εργατοώρες αλλά αποκαλύπτει και θέματα σχετικά με την υγεία στον χώρο εργασίας. Μία συγκεκριμένη κατηγορία απουσιών από την εργασία, οι απουσίες λόγω τραυματισμού από εργατικό ατύχημα, δεν έχει επαρκώς διερευνηθεί. Η παρούσα μελέτη επιχειρεί να καλύψει αυτό το κενό και να εξετάσει τη σχέση μεταξύ απουσιών από την εργασία λόγω τραυματισμού και εργασιακής ικανοποίησης, προσφέροντας ίσως περισσότερες εμπειρικές πληροφορίες σχετικά με το σύνθετο θέμα της σχέσης αυτής. Τα δεδομένα που χρησιμοποιήθηκαν για την εμπειρική έρευνα πηγάζουν από ερωτηματολόγια που δημιουργήθηκαν στα πλαίσια ερευνητικού προγράμματος χρηματοδοτούμενο από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Το συγκεκριμένο δείγμα αποτελείτο από 1000 συμμετέχοντες ηλικίας 45-65 ετών από Ελλάδα και Βρετανία. Από τα αποτελέσματα της εμπειρικής έρευνας προκύπτει ότι υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ των ημερών απουσίας από την εργασία λόγω τραυματισμού και των επιπέδων της εργασιακής ικανοποίησης. Αυτό δείχνει ότι τα χαμηλά επίπεδα εργασιακής ικανοποίησης σχετίζονται με μια αύξηση στον αριθμό και τη συχνότητα απουσιών λόγω ατυχήματος των εργαζομένων του δείγματος. Ωστόσο, κρίνεται απαραίτητη η διεξαγωγή παρόμοιων ερευνών και η σύγκριση μεταξύ χωρών που παρουσιάζουν ομοιότητες στο θέμα των απουσιών από την εργασία.

Ιωάννης Παπαναστασόπουλος

Δικηγόρος (LL.M. Πανεπιστημίου της Ουτρέχτης)

«Η Αποδοτικότητα και η Αποτελεσματικότητα του Ρυθμιστικού Πλαισίου των Συμβάσεων Καταναλωτών Ενέργειας υπό το Πρίσμα του Τρίτου Ενεργειακού Πακέτου»

Έχει χυθεί πολύ μελάνι αναφορικά με την εισαγωγή αποτελεσματικού ανταγωνισμού στο τελικό στάδιο της αγοράς ηλεκτρισμού για τους επιλέγοντες καταναλωτές. Σε συνθήκες ανταγωνισμού οι καταναλωτές αναμένεται να απολαμβάνουν καλύτερες τιμές και καλύτερη ποιότητα συμβάσεων. Η παρούσα εργασία διερευνά εάν η απελευθέρωση της λιανικής αγοράς ενέργειας είναι ικανή συνθήκη για την βελτίωση των τιμών και της ποιότητας των συμβάσεων που απολαμβάνουν οι καταναλωτές, ή απαιτείται παράλληλα η υιοθέτηση ειδικού ρυθμιστικού πλαισίου. Εξετάζεται εάν το ρυθμιστικό πλαίσιο που υιοθετήθηκε με το Τρίτο Ενεργειακό Πακέτο αναφορικά με τις συμβάσεις καταναλωτών είναι επαρκές να αντιμετωπίσει τις «αποτυχίες της αγοράς» που ανακύπτουν σε ένα πλέον ανταγωνιστικό περιβάλλον και ιδίως το ζήτημα της ασύμμετρης πληροφόρησης. Τα ερωτήματα αυτά απαντώνται με κύριο εργαλείο την ανάλυση κόστους συναλλαγών (*transaction cost analysis*), λαμβάνοντας υπόψη πως η ρυθμιστική παρέμβαση στο περιεχόμενο των συμβάσεων καταναλωτών δύναται να λειτουργήσει ως καταλύτης για την εισαγωγή του ανταγωνισμού στην αγορά αλλά και ως εμπόδιο στην είσοδο νέων ανταγωνιστών. Οι προβλεφθείσες ρυθμίσεις αναφορικά με τις συμβάσεις καταναλωτών ηλεκτρισμού κρίνονται *prima facie* ως αποτελεσματικά μέτρα για την αντιμετώπιση των ενδεχόμενων «αποτυχιών» της ελεύθερης αγοράς, αντιθέτως προβληματίζουν ως προς την επάρκειά τους αναφορικά με τον στόχο ενοποίησης της κοινοτικής αγοράς.

Αγγελική Ζαγορίσιου

Δικηγόρος-Οικονομολόγος (MSc Πανεπιστημίου της Ουτρέχτης)

«Ex ante Αξιολόγηση Αποτελεσματικότητας του αρ. 101 Ν. 4001/2011 Περί Ανεξαρτησίας του Διαχειριστή Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας»

Προς συμμόρφωση με το τρίτο ενεργειακό πακέτο ευρωπαϊκών οδηγιών, ο νομοθέτης διά του Ν.4001/2011 επέλεξε ως Διαχειριστή του Συστήματος Μεταφοράς Ηλεκτρισμού θυγατρική της ΔΕΗ. Εξάλλου, μία σειρά εγχώριων στρεβλώσεων είχαν ήδη καταστήσει τη νομοθετική παρέμβαση αδήριτη ανάγκη. Μάλιστα οι ίδιες στρεβλώσεις εκ πρώτης όψεως εμφανίζουν το παραπάνω νομοθέτημα ως ανεπαρκές, με καλύτερη εναλλακτική να παρουσιάζεται εκείνη του πλήρους ιδιοκτησιακού διαχωρισμού του συστήματος μεταφοράς από τη ΔΕΗ. Η εισήγηση προβαίνει σε μία ανάλυση κόστους οφέλους και σύγκριση των δύο παραπάνω νομοθετικών δυνατοτήτων. Η θεωρητική αυτή προσέγγιση δεν καταλήγει σε απάντηση του προβλήματος της κάλλιστης νομοθετικής παρέμβασης. Για το λόγο αυτό εξετάζουμε περιπτώσεις επιτυχούς απελευθέρωσης της αγοράς ηλεκτρισμού. Βλέπουμε ότι κοινό χαρακτηριστικό τους είναι ο πλήρης ιδιοκτησιακός διαχωρισμός του Συστήματος Μεταφοράς από εμπορικές δραστηριότητες. Οι περιπτώσεις όμως αυτές μας εφιστούν την προσοχή στο ρόλο της ρυθμιστικής αρχής. Τέλος, κανένα από τα δύο συστήματα από μόνο του δεν μπορεί να αντιμετωπίσει την επιτακτική εγχώρια ανάγκη ανάπτυξης των υποδομών μεταφοράς ηλεκτρισμού.

Μαρία-Ελένη Συρμαλή

Υποψήφια Διδάκτωρ, Τμήμα Δημόσιας Διοίκησης, Πάντειο Πανεπιστήμιο

«Θεωρητικές και Μεθοδολογικές Αφετηρίες της Νέας Θεσμικής Σχολής: Μια Κριτική Επισκόπηση της Ερμηνευτικής της Ικανότητας υπό το Πρίσμα της Οικονομικής Ανάπτυξης»

Είναι πλέον ευρύτερα αποδεκτό από τους κοινωνικούς επιστήμονες ότι η οικονομική ευημερία και αποτελεσματικότητα δεν εξαρτώνται μόνο από τη συσσώρευση των συντελεστών παραγωγής, τους φυσικούς πόρους ή τη στρατηγική θέση των χωρών, αλλά σε σημαντικό βαθμό και από το επίπεδο των θεσμών. Έτσι, η θεσμική δομή και ποιότητα χρησιμοποιούνται ευρέως ως μέτρα εκτίμησης της απόδοσης, της σταθερότητας, της νομιμότητας, της συνεκτικότητας των πολιτειακών δομών και των διοικητικών συστημάτων. Η επανάκτηση του ακαδημαϊκού ενδιαφέροντος για τη λειτουργία των θεσμών στο πλαίσιο της οικονομικής δραστηριότητας έγινε από τη Νέα Θεσμική Οικονομική, η οποία αποτελεί ένα διεπιστημονικό πεδίο που διασυνδέει την Οικονομική Επιστήμη με τη Νομική αλλά και την Πολιτική Επιστήμη. Σημαίνοντα ρόλο στη θεμελίωση των νεοθεσμικών οικονομικών κατέχουν οι νομπελίστες οικονομολόγοι North (1990) και Coase (1937, 1960), οι οποίοι έκαναν την κρίσιμη σύνδεση με τη νεοκλασική θεωρία των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας και του συναλλακτικού κόστους, που έμελλαν να γίνουν σημεία αναφοράς στη θεωρία των νεοθεσμικών οικονομικών. Σύμφωνα με αυτή τη θεώρηση, οι θεσμοί δεν είναι εξωγενώς ορισμένοι, όπως είναι οι φυσικοί περιορισμοί, αλλά συνιστούν ενδογενή περιοριστικά πλαίσια και εργαλεία για την οικονομική ανάπτυξη. Οι θεσμοί διαμορφώνουν κίνητρα στις ανθρώπινες συναλλαγές είτε είναι πολιτικής, κοινωνικής ή οικονομικής φύσεως (North, 1990). Σε ένα πιο αναλυτικό επίπεδο, διακρίνονται σε τυπικούς θεσμούς που περιλαμβάνουν κυρίως τους ισχύοντες κανόνες δικαίου, αλλά και σε άτυπους θεσμούς, που προσδιορίζονται από τους κανόνες κοινωνικής συμπεριφοράς, την εμπιστοσύνη, το κοινωνικό κεφάλαιο και συνιστούν το απαραίτητο θεσμικό υπόστρωμα για να λειτουργήσουν οι τυπικοί θεσμοί (Χατζής, 2011). Η διάκριση αυτή είναι σημαντική, καθώς αρκετές χώρες μπορεί να έχουν τυπικά τους ίδιους θεσμούς, στην πράξη όμως οι θεσμοί αυτοί ενδέχεται να λειτουργούν τελείως διαφορετικά. Σε μια χώρα με θεσμικές ανεπάρκειες και σκληρώσεις δεν μπορούν να εισαγούν θεσμοί που λειτουργούν αποτελεσματικά σε χώρες με συνεκτικό θεσμικό πλέγμα, αλλά θεσμοί που συνάδουν με τις εκάστοτε κοινωνικές δομές. Όμως, αυτό που μετράει για την οικονομική ανάπτυξη είναι η εφαρμογή των νόμων και όχι η νομοτεχνική αρτιότητά τους. Όταν οι θεσμοί δε λειτουργούν αποτελεσματικά, με τρόπο που να εγγυάται τη συνέχεια και τη συνέπεια των εφαρμοζόμενων πολιτικών, η αποτυχία της επιβολής σταθερών κανόνων δεν μπορεί να οδηγήσει στον επι-

θυμητό στόχο της πρόκλησης σταθερών πολιτικών μεταρρυθμίσεων. Συνακόλουθα, στα πλαίσια των σχετικών θεωριών προτείνονται οι θεσμικές προϋποθέσεις της οικονομικής ανάπτυξης που περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, θεσμικές ρυθμίσεις για την αντιμετώπιση της διαφθοράς, της γραφειοκρατίας, της προσοδοθηρίας, την προστασία της ιδιοκτησίας, θεσμικές δεσμεύσεις για τη διασφάλιση του κράτους δικαίου, υψηλή ποιότητα του ρυθμιστικού πλαισίου, καλλιέργεια κουλτούρας συνεργασίας και εμπιστοσύνης, διαμόρφωση του κατάλληλου θεσμικού πλαισίου για οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη.

Ελίνα Σπυροπούλου

Δικηγόρος, LL.M. in Law and Economics, University of Hamburg

«Τα Νομικά Ελλείμματα που Οδήγησαν στην Ελληνική Δημοσιονομική Κρίση και οι Συνέπειες της Κρίσης για το Δόγμα της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης»

Σκοπός αυτής της μελέτης είναι να ερευνηθούν και να αξιολογηθούν οι βασικές αιτίες που οδήγησαν την Ελλάδα κοντά στο φάσμα της χρεοκοπίας και πυροδότησαν έναν αδιέξοδο κύκλο ύφεσης και κοινωνικής αναταραχής. Θα αποπειραθώ να αναλύσω το λόγο που το εγχώριο θεσμικό πλαίσιο αποδείχτηκε ανεπαρκές για την καταπολέμηση φαινομένων ανομίας, και διαφθοράς. Επιπλέον θα διερευνηθεί η αίτια, που η πολιτική τάξη συστηματικά απέφυγε να συγκρατήσει την απερισκεπτη οικονομική πολιτική, η οποία εκφράστηκε με τη διαρκή δημιουργία και αναχρηματοδότηση ελλειμμάτων και την γιγάντωση του δημοσίου χρέους. Η αναζήτηση των οικονομικών και πολιτικών αιτιών που παρεισέφρησαν στην ομαλή λειτουργία των θεσμών θα μας βοηθήσει να προτείνουμε λύσεις για την αλλαγή του πλαισίου ώστε να ευοδωθεί η πολυπόθητη αναπτυξιακή πολιτική. Τέλος θα προσπαθήσουμε να προσεγγίσουμε τις όποιες συνέπειες επέφερε η ελληνική κρίση χρέους στην ευρωπαϊκή κοινή γνώμη και συγκεκριμένα το κατά πόσο έχει υποστεί πλήγμα το ευρωπαϊκό όραμα ενοποίησης και οι ευρωπαϊκοί θεσμοί.

Παναγιώτης Μελισσινός

Χρηματοοικονομολόγος, Ασκ. Δικηγόρος, LL.M. Πανεπιστημίου Goethe της Φρανκφούρτης

«Νομικές Πτυχές της Κρατικής Πτώχευσης και Ανάδειξη της Οικονομικής τους Διάστασης»

Η σημερινή δημοσιονομική κρίση που διέρχεται η Ελλάδα έχει ως επαπειλούμενη δυσμενή κατάληξη την πτώχευση του κράτους. Σε αντίθεση, όμως, με την εταιρική πτώχευση που χάρη στην ύπαρξη θεσμοθετημένου νομικού πλαισίου αποσαφηνίζεται επακριβώς, η αποκρυστάλλωση του όρου “κρατική πτώχευση” αποδεικνύεται πολύ πιο δύσκολη. Συγκεκριμένα, ενώ η εταιρική πτώχευση αποτελεί στην πράξη ένα λογιστικό γεγονός που συχνά καταλήγει στην ρευστοποίηση της εταιρείας, η κρατική πτώχευση χαρακτηρίζεται ως η επιλογή μιας κυβέρνησης να οδηγήσει το κράτος σε στάση πληρωμών ή αναδιαπραγμάτευση του χρέους του. Η διεθνής βιβλιογραφία βασιζόμενη στο μακρύ κατάλογο ιστορικών παραδειγμάτων κρατικής πτώχευσης, αναδεικνύει πλήθος παραμέτρων που επηρεάζουν την τελική επιλογή των κυβερνήσεων να πραγματώσουν την πτώχευση ενός κράτους. Ένα ερώτημα που ανακύπτει είναι εάν η επιλογή αυτή μπορεί ή δύναται υπό ορισμένες προϋποθέσεις να καταστεί μονόδρομος για την όποια κυβέρνηση. Το ζήτημα αυτό έχει απασχολήσει εκτενώς την ακαδημαϊκή έρευνα και μπορεί εναλλακτικά να αποδοθεί με το παρακάτω ερώτημα: “Η κρατική πτώχευση είναι αποτέλεσμα της αδυναμίας ενός κράτους να ικανοποιήσει τους δανειστές του ή αντίθετα είναι απλώς και μόνο αποτέλεσμα της απροθυμίας του;” Η απάντηση στο παραπάνω ερώτημα συνδέεται με την προβληματική της βιωσιμότητας του κρατικού χρέους. Με την έννοια αυτή, εάν το χρέος ενός κράτους χαρακτηριστεί ως μη βιώσιμο, τότε η επιλογή της “πτώχευσης” συνδέεται με την αδυναμία του κράτους να ανταποκριθεί στις δανειακές υποχρεώσεις του. Τέλος, το επίπεδο βιωσιμότητας του κρατικού χρέους σηματοδοτεί και την καλή πίστη του κράτους που πτωχεύει.